

**ДО ПИТАННЯ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЗА ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ,
ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ**

**THE QUESTION EXEMPTION FROM CRIMINAL RESPONSIBILITY
FOR CRIMES IN NARCOTIC DRUGS, PSYCHOTROPIC SUBSTANCES,
THEIR ANALOGUES OR PRECURSORS**

Ступник Я.В.,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
та міжнародного кримінального права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Горінецький Й.І.,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

У статті розглянуто питання спеціальних підстав звільнення від кримінальної відповідальності за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Визначено деякі недоліки законодавчої регламентації такого звільнення в кримінальному законодавстві України. Обґрунтовано необхідність внесення до статей розділу XIII Особливої частини Кримінального кодексу України змін, спрямованих на розширення передумов і підстав звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Ключові слова: злочини проти здоров'я населення, заохочення, позитивна посткримінальна поведінка, добровільна здача, звільнення від кримінальної відповідальності.

В статье рассмотрены вопросы специальных оснований освобождения от уголовной ответственности за преступления в сфере оборота наркотических средств, психотропных веществ, их аналогов или прекурсоров. Определены некоторые недостатки законодательной регламентации такого освобождения в уголовном законодательстве Украины. Обоснована необходимость внесения в статьи раздела XIII Особенной части Уголовного кодекса Украины изменений, направленных на расширение предпосылок и оснований освобождения от уголовной ответственности.

Ключевые слова: преступления против здоровья населения, поощрения, положительное посткриминальное поведение, освобождение от уголовной ответственности.

The article discusses the special grounds for exemption from criminal responsibility for crimes in the field of drug trafficking. Definitely some of the shortcomings of the legal regulation of such incentives in the criminal legislation of Ukraine. The necessity of entering into articles of Chapter XIII of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine changes aimed at expanding the premises and grounds for exemption from criminal liability.

Key words: crimes against public health, encouraging, positive postcriminal behaviour, voluntary surrender, exemption from criminal liability.

Постановка проблеми. За даними кримінальної статистики, питома вага наркозлочинів протягом останніх п'яти років коливається в межах 13,4–15,4% від загальної кількості злочинів. В Україні кожний 6-й злочин пов'язаний із наркотиками (15,8%). Органами внутрішніх справ зареєстровано 14,6 тис. злочинів, вчинених наркоманами, та зареєстровано 174 110 споживачів наркотиків. А за результатами досліджень Українського медичного та моніторингового центру з алкоголю та наркотиків Міністерства охорони здоров'я України наркотики вживають від 324 тис. до 424,7 тис. осіб. [1, с. 4]. При цьому аналіз результатів виконання Програми реалізації державної політики у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на 2003–2010 роки, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 4 червня 2003 р. – 877, вказує на недосконалість пріоритетів у виборі державою кримінально-правових підходів до реалізації наці-

ональної наркополітики, оскільки вони визначили подальшу криміналізацію всієї сфери обігу наркотиків, збільшенню кількості засуджених, латентизації злочинності в цій сфері [2, с. 47]. Крім того, з точки зору зміни пріоритетів внутрішньої політики держави, для її подальшої демократизації та наближення до європейських стандартів потрібне удосконалення правової бази, організаційно-управлінських та суто кримінологічних аспектів боротьби з наркозлочинністю.

Незважаючи на заходи, які вживаються для забезпечення в Україні кримінально-правової охорони здоров'я населення, криміногенна ситуація в цій сфері суспільних відносин продовжує залишатись складною, що актуалізує висновки про недостатність заходів, які вжито державою в цьому напрямку, та про нагальність потреб подальшого розвитку й вдосконалення всього комплексу правових, і, зокрема, кримінально-правових засобів, які можуть бути

використані в протидії наркозлочинності. Одним з них є звільнення від кримінальної відповідальності за певних умов особи, яка вчинила злочин, передбачений нормами Розділу XIII Особливої частини КК «Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення». Розділ містить низку норм, що містять підстави спеціального звільнення від кримінальної відповідальності за незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів, фальсифікацію лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів (ч. 4 ст. 307; ч. 4 ст. 309; ч. 4 ст. 311; ч. 5 ст. 321; ч. 4 ст. 321–1 КК). За кількістю таких положень Розділ XIII Особливої частини КК посідає перше місце порівняно з іншими її розділами. За висновками П. Хряпінського, ця обставина зумовлена низкою чинників (особливим характером і високим рівнем суспільної небезпечності злочинів проти здоров'я населення, їх високою природною латентністю; винятковою шкідливістю для здоров'я людини, населення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів; стійкістю злочинних груп та організацій, що нерідко мають міжнародний характер, системно застосовують маскування, спеціальні заходи власної безпеки, розвідки та контррозвідки; складністю виявлення, розкриття злочинів, досудового слідства та розгляду в судах кримінальних справ цієї категорії тощо) [3].

Ступінь дослідження. Окремі аспекти зазначеного питання були предметом досліджень ряду українських та зарубіжних науковців. Так, правовий зміст зазначених підстав звільнення від кримінальної відповідальності досліджувався в різний час Ю. Бауліним, А. Вознюком, О. Ковітіді, А. Музику, І. Никифорчиним, П. Орловим, О. Перепелицею, С. Терещуком, В. Устименком, Є. Фесенком, П. Хряпінським та деякими іншими авторами. У 80-х–90-х роках ці питання розглядали Х. Алікперов, О. Барков, Ю. Голік, І. Звечаровський, Ю. Івонін, Р.Сабітов, Е. Тенчов та деякі інші дослідники. Серед сучасних зарубіжних фахівців звільнення від кримінальної відповідальності за спеціальними підставами вивчаються А. Антоновим, В. Єгоровим, А. Єндольцевою, Є. Єрмаковою, В. Мальцевим, В. Сверчковим, Х. Шакіровим та багатьма іншими науковцями. Найбільш глибоко питання кримінально-правового заохочення, положення про яке містяться в розділі XIII Особливої частини КК України, розглянуто в роботі О. Наден «Спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів» [4, с. 143]. Водночас актуальною залишається ціла група проблем встановлення і застосування спеціального звільнення від кримінальної відповідальності за злочини проти здоров'я населення. Основними з них є подальше вдосконалення змісту

відповідних норм і усунення помилок із практики їх застосування, оцінка перспектив подальшого розширення кількості підстав звільнення від кримінальної відповідальності в Розділі XIII Особливої частини КК. **Метою публікації** є доктринальний аналіз деяких із цих проблем та вироблення пропозицій щодо їх вирішення на рівні законодавства про кримінальну відповідальність.

Виклад основного матеріалу. Соціальна зумовленість конструювання й застосування всіх випадків звільнення від кримінальної відповідальності визначена недоцільністю реалізації такої відповідальності особи, що визначається можливістю досягнення іншого, більш важливого результату, індивідуального для кожного конкретного випадку, та способом його досягнення, а також конкретизується достатньою сукупністю умов звільнення від кримінальної відповідальності в кожному конкретному випадку [5, с. 12]. У заохочувальних положеннях розділу XIII Особливої частини КК така зумовленість визначається суттєвим зниженням суспільної небезпечності особи, яка вчинила злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (передбачений ст. 307, ст. 309, ст. 311 КК) або інший злочин проти здоров'я населення (ст.ст. 321, 321–1 КК).

В основу підстави звільнення від кримінальної відповідальності за злочини проти здоров'я населення покладено позитивну посткримінальну поведінку особи, що містить ознаки дійового каяття (дійове каяття виражається в конкретних, передбачених законом діях – добровільному з'явленні із зізнанням, сприянні розкриттю злочину та відшкодуванню шкоди, заглажджуванні збитку чи в інших аналогічних активних діях особи, яка вчинила злочин) [6, с. 23]. Таким чином, всі вони є заохочувальними, адже розраховані на схилення особи, яка порушила кримінальний закон, до добровільного виконання певних соціально корисних, правомірних післязлочинних (посткримінальних) дій. Це вказує, що крім кримінально-правових заборон (покарання, яке містять санкції статей розділу XIII Особливої частини КК) та інших примусових заходів кримінально-правового впливу (яким є примусове лікування наркоманів [7, с. 136–165]) у протидії наркозлочинності державою визнається доцільним застосування й альтернативних засобів соціального регулювання та вирішення завдань, які стоять перед кримінальним правом. Безумовно, у царині національної кримінально-правової політики однією з нагальних проблем було і залишається підвищення ефективності заходів примусу та їх здатності реально забезпечувати досягнення цілей такої політики [8].

Кримінально-правове заохочення стало сьогодні одним з необхідних і, за оцінками фахівців, досить ефективних засобів реалізації завдань, які стоять перед кримінальним законодавством, адже держава й суспільство зацікавлені в тому, щоб процес запобігання злочинам, їх своєчасне розкриття, відшкодування заподіяної шкоди, а також виправлення осіб, що порушили вимоги кримінально-правових заборон, здійснювались не лише з використанням кри-

мінально-правових заборон, але й засобів, які мають заохочувальний характер. Найбільш результативно кримінально-правове заохочення функціонує, якщо санкцією відповідної кримінально-правової норми передбачено застосування такого правового наслідку, як звільнення особи від кримінальної відповідальності, яке є відмовою держави від засудження особи, яка вчинила злочин, та від застосування до неї тих заходів кримінально-правового впливу, які могли бути здійснені у зв'язку із засудженням винного [9, с. 20].

«Звільнення від кримінальної відповідальності, – вказує П. Хряпінський, – є потужним правовим стимулом, що спонукає певну категорію осіб, які вже стали на шлях вчинення злочинів, одуматися та у визначений законом спосіб спокутувати свою вину» [10, с. 41]. При цьому дієвість впливу на свідомість і волю особи, яка вчинила злочин, значно підвищується при додержанні державою принципу гарантованості заохочення в кримінальному праві – потенційний суб'єкт, який заохочується, має бути переконаний, що при вчиненні ним певних дій заохочення йому буде гарантоване [11; 12, с. 55]. Оскільки всі аналізовані випадки звільнення від кримінальної відповідальності є імперативними (їх застосування судом за наявності відповідних підстав обов'язкове), можна зробити висновок, що держава справді максимально зацікавлена в позитивній посткримінальній поведінці, яку заохочують положення ч. 4 ст. 307, ч. 4 ст. 309, ч. 4 ст. 311, ч. 5 ст. 321, ч. 4 ст. 321–1 КК.

Обов'язковою умовою звільнення від кримінальної відповідальності за злочини проти здоров'я населення в чотирьох з п'яти (тобто у 80%) правових підстав (за винятком лише ч. 4 ст. 309 КК) застосування такого звільнення є добровільна здача певного предмету злочину правоохоронним органам. На думку О. Наден, посткримінальна дія «здача» в аналізованих заохочувальних нормах означає, що «відповідні предмети переходять із незаконного володіння особи, якій вони фактично належать, у розпорядження компетентних органів» [4, с. 143]. А. Музика під добровільною здачею має на увазі дії особи, яка мала можливість володіти ними й надалі, але з власної волі здала їх представникам влади [13, с. 854]. Адресатом такої передачі можуть бути як правоохоронні органи, так й інші органи влади чи управління, інші компетентні посадові особи, які мають вжити належних заходів щодо передачі предмету, що надійшов у їхнє розпорядження, правоохоронним органам [14, с. 262]. Предметами добровільної здачі є: 1) наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги (ч. 4 ст. 307 КК); 2) прекурсори, що призначалися для виробництва або виготовлення наркотичних засобів чи психотропних речовин (ч. 4 ст. 311 КК); 3) отруйні чи сильнодіючі речовини, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами, або отруйні чи сильнодіючі лікарські засоби (ч. 5 ст. 321 КК); 4) фальсифіковані лікарські засоби (ч. 4 ст. 321–1 КК). Закон заохочує правопорушників до припинення незаконного володіння такими

предметами. На нашу думку, саме цей соціально позитивний результат слід вважати головним при оцінці функціонального призначення аналізованих положень, адже неконтрольований обіг зазначених вище виробів та речовин створює найбільші загрози здоров'ю населення. «Саме можливість стану життєдіяльності людей, який відповідає інтересам суспільства, є головним у змісті здоров'я населення як об'єкта злочинних посягань. Суспільна сутність і небезпечність злочинів, пов'язаних з наркотичними засобами, у тому й полягає, що вони руйнують цю можливість», – вказує А. Музика [15, с. 32]. Відзначимо цю думку як певну методологічну передумову в обґрунтуванні соціальної корисності добровільної здачі особою предметів (засобів, речовин тощо) злочинів, що посягають на здоров'я населення. Іншою такою передумовою слід визнати позицію Н. Гуторової щодо характеру зв'язків предмету злочину зі сферою суспільних відносин, що є об'єктом відповідного посягання. Цей зв'язок обумовлюється або тим, що предмет є матеріальним виразом цих відносин, або тим, що наявність чи відсутність певного предмета є умовою нормального функціонування суспільних відносин. Відповідно, за характером такого зв'язку предмети злочинів можна класифікувати на: 1) предмети, які є матеріальним виразом, субстратом матеріальних суспільних відносин (вони співпадають із предметами суспільних відносин); 2) предмети, наявність яких або додержання щодо яких особливого правового режиму є умовою чи свідченням нормального функціонування суспільних відносин; 3) предмети, відсутність яких є умовою нормального існування й функціонування суспільних відносин [16, с. 96–97]. Предмети, передбачені в ч. 4 ст. 307, ч. 4 ст. 311, ч. 5 ст. 321, ч. 4 ст. 321–1 КК належать до третьої з груп, визначених Н. Гуторовою. Їх відсутність у вільному обігу є однією з умов забезпечення нормального стану функціонування суспільних відносин, які забезпечують здоров'я населення. Тому позитивний, соціально корисний (і схвалюваний у кримінальному праві) результат їх добровільної здачі полягає в частковому відновленні цими діями зазначеної сфери суспільних відносин. У досягненні цього результату, власне, і полягає «заслуга» особи, яка заохочується державою шляхом звільнення від кримінальної відповідальності.

Однак законодавець не передбачив заохочення у виді спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності за добровільну видачу винними іншими предметів, передбачених диспозиціями норм розділу XIII Особливої частини КК – коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів (предмет злочину, передбаченого ст. 306 КК), снотворного маку чи конопель (ст. 310 КК), обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 313 КК), підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів (ст. 318

КК), рецепту на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин (ст. 319 КК), продуктів харчування чи іншої продукції, радіоактивно забрудненої понад допустимі рівні (ст. 327 КК). Відмова винного від незаконного володіння такими предметами, таким чином, не заохочується нормами про звільнення від відповідальності, передбаченими нормами розділу XIII КК. Звичайно, що відповідні позитивні посткримінальні дії не втрачають кримінально-правового значення. Вони можуть бути визнані як пом'якшуюча обставина при призначенні покарання (ст. 66 КК) або визнаватись ознакою дійового каяття при вчиненні вперше злочину невеликої тяжкості. Однак і в цьому переліку є предмети, неконтрольований обіг яких створює безпосередні загрози здоров'ю населення, які можуть бути визнані у зв'язку із цим предметом добровільної здачі (це, зокрема, рослини, передбачені в ст. 310 КК).

Слід висловити деякі міркування щодо можливого вдосконалення інституту кримінально-заохочення як засобу протидії злочинам проти здоров'я населення.

По-перше, зважаючи на те, що соціально позитивним результатом (підставою заохочення) в аналізованих у цій роботі положеннях КК є добровільне усунення загроз здоров'ю населення шляхом передачі небезпечних для цього об'єкта предметів під контроль органів влади, має бути логічним передбачення спеціальних випадків дійового каяття у всіх нормах розділу XIII Особливої частини КК, які передбачають кримінальну відповідальність за незаконне володіння такими предметами.

По-друге, без уваги законодавця залишається застосування кримінально-правового заохочення для схилення до добровільної видачі предмету злочину, передбаченого ст. 305 КК. Таким предметом є наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори, фальсифіковані лікарські засоби. Це такий самий предмет, який охоплюється ознаками добровільної здачі в нормах ч. 4 ст. 307 КК, ч. 4 ст. 311 КК, ч. 4 ст. 321–1 КК. Звернемо увагу, крім того, що об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 305 КК, полягає в діях, які є переміщенням цих предметів через митний кордон України поза місцем розташування митного органу або поза часом здійснення митного оформлення, або з використанням незаконного звільнення від митного контролю внаслідок зловживання посадовими особами митного органу своїм службовим становищем, або з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів чи способів, що утруднюють їх виявлення [17]. По суті такі дії – це специфічний вид незаконного поводження із зазначеними предметами (перенесення, перевезення, пересилання), особливості якого зумовлені лише місцем його вчинення (ним є митний кордон нашої держави). Таким чином, законодавець допускає застосування заохочення при одних формах незаконного поводження з психоактивними речовинами й фармацевтичним фальсифікатом (ч. 4 ст. 307, ч. 5 ст. 321 КК) і при цьому відмовляє в ньому при вчиненні деяких інших форм такого поводження. У цьому зв'язку слід під-

тримати наявні в сучасній кримінально-правовій літературі пропозиції про розширення меж кримінально-правового заохочення в системі заходів протидії посяганням на здоров'я населення, передбачивши в ст. 305 КК підстави звільнення від кримінальної відповідальності за добровільну здачу вказаних у ній предметів [4, с. 127].

По-третє, звернемо увагу на те, що підстави звільнення від кримінальної відповідальності у випадку вчинення злочинів проти здоров'я населення кореспондують лише диспозиціям відповідних норм, які передбачають некваліфіковані види складів злочинів (ч. 1 ст. 307, ч. 1 ст. 309, ч. 1 ст. 311, ч. 1 ст. 321, ч. 1 ст. 321–1 КК). Водночас таке рішення не узгоджується повною мірою з ідеєю і принципами заохочення за особисте усунення винним небезпеки для здоров'я населення. Відповідальність за злочини у сфері обігу психоактивних речовин диференційована, зокрема, залежно від кількісного (розмір наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів) і якісного (особлива небезпечність наркотичних засобів чи психотропних речовин) параметрів предметів «наркотичних» злочинів [18, с. 236; 19, с. 212], тобто ступінь небезпечності таких посягань зростає залежно від збільшення кількості забороненої в обігу речовини (наркотику, психотропної речовини, їх аналогу, прекурсору), якою незаконно володіє винний. Тому й ступінь зменшення, усунення загроз здоров'ю населення і, відповідно, розмір соціальної корисності від посткримінального вчинку також залежить від розмірів (кількості) добровільно зданих особою наркотичних засобів. Чим більшою є така кількість, тим більша загроза усунута і тим більш цінною є «заслуга» особи.

Слід звернути увагу і на зарубіжний досвід регламентації кримінально-правового заохочення як засобу протидії злочинам проти здоров'я населення. Так, у Російській Федерації підстави спеціального звільнення від кримінальної відповідальності при незаконному придбанні, зберіганні, перевезенні, виготовленні, переробленні наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 228 КК РФ) поширюються і на кваліфікований склад цього злочину, тобто передумовою такого звільнення є й діяння, вчинені в особливо великих розмірах, а російські фахівці зазначають, що вилучення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у значному розмірі з незаконного обігу може запобігти більшій шкоді здоров'ю громадян [20]. Позицію російського законодавця підтримали й деякі вітчизняні криміналісти. Зокрема, П. Хряпінський зазначає що звільнення від відповідальності осіб, які добровільно здали наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори у великому чи особливо великому розмірі, ефективніше сприяє вилученню з незаконного обігу цих предметів, досягненню запобіжної ролі спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності в протидії злочинам у сфері незаконного обігу наркотичних засобів. Здача наркотичних засобів у великому чи особливо великому розмірі врятує широке коло наркоманів-споживачів [21, с. 390].

По-четверте, слід відмітити, що предмети злочину в ч. 1 ст. 321 КК (отруйні чи сильнодіючі речовини, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами; отруйні чи сильнодіючі лікарські засоби; обладнання, призначене для виробництва чи виготовлення отруйних або сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів) та предмет добровільної здачі в ч. 5 ст. 321 КК (отруйні чи сильнодіючі речовини, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами; отруйні чи сильнодіючі лікарські засоби) не співпадають. Передумовою для звільнення від кримінальної відповідальності, передбаченого в ч. 5 ст. 321 КК, є й вчинення злочинних дій без спеціального на те дозволу щодо обладнання, призначеного для виробництва чи виготовлення отруйних чи сильнодіючих речовин, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами, або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів. Однак із незрозумілих причин законодавець не заохочує добровільну здачу (видачу) такого обладнання, що є недоліком ч. 5 ст. 321 КК, який необхідно усунути [22].

Висновки. Підводячи підсумки, є підстави сформулювати наступні пропозиції щодо подальшого вдосконалення регламентації підстав звільнення особи від кримінальної відповідальності за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. По-перше, редакцію ч. 4 ст. 307 КК пропонується викласти наступним чином: «Особа, яка добровільно здала наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги і вказала джерело їх придбання або сприяла розкриттю злочинів, пов'язаних з їх незаконним обігом, звільняється від кримінальної відповідальності за незаконне їх виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання незалежно від виду або розмірів цих предметів». По-друге, викласти ч. 4 ст. 311 КК у наступній редакції: «Особа, яка добровільно здала прекурсорів, що призначалися для виробництва або виготовлення наркотичних засобів чи психотропних речовин, і вказала джерело їх придбання або сприяла розкриттю злочинів, пов'язаних

із незаконним обігом прекурсорів, наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, звільняється від кримінальної відповідальності за незаконні їх виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання незалежно від розмірів цих предметів». По-третє, доповнити ст. 305 КК новою частиною, вказавши в ній: «Особа, яка добровільно здала наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсорів або фальсифіковані лікарські засоби, і вказала джерело їх придбання, звільняється від кримінальної відповідальності за контрабанду цих предметів», та ст. 310 КК новою частиною, вказавши в ній: «Особа, яка добровільно здала рослини снотворного маку чи конопель, які незаконно вирощувала, звільняється від кримінальної відповідальності». По-четверте, підставу звільнення від кримінальної відповідальності в ч. 5 ст. 321 КК викласти наступним чином: «Особа, яка добровільно здала отруйні чи сильнодіючі речовини, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами, або отруйні чи сильнодіючі лікарські засоби чи обладнання, призначене для виробництва чи виготовлення отруйних або сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів та вказала джерело їх придбання або сприяла розкриттю злочинів, пов'язаних з їх незаконним обігом, звільняється від кримінальної відповідальності за незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання отруйних чи сильнодіючих речовин, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами, або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів, а також за вчинення таких дій без спеціального на те дозволу (частина перша цієї статті) щодо обладнання, призначеного для виробництва чи виготовлення отруйних чи сильнодіючих речовин, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами, або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів». Пропоновані зміни, як уявляється, сприятимуть підвищенню ефективності застосування кримінального права в протидії злочинам проти здоров'я населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ступник Я.В. Кримінологічний аналіз механізму протидії наркозлочинності : [монографія] / Я.В. Ступник, О.М. Литвинюк. – Харків : Ніка Нова, 2012. – 193 с.
2. Тимошенко В.А. Изменение векторов уголовно-правовой составляющей наркополитики Украины: философско-правовой анализ / В.А. Тимошенко // Актуальні проблеми кримінальної відповідальності : матеріали між нар. наук.-практ. конф., (м. Харків, 10–11 жовт. 2013 р.) / В.Я. Тацій, В.І. Борисов та ін. – Х. : Право, 2013. – С. 46–53.
3. Хряпінський П.В. Звільнення від кримінальної відповідальності як ефективний засіб запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів / П.В. Хряпінський // Держава та регіони. Серія : Право та державне управління. – 2012. – № 2. – С. 153–158.
4. Наден О.В. Спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів / О.В. Наден. – Х. : Право, 2003. – 224 с.
5. Ермакова Е.Д. Специальные случаи освобождения от уголовной ответственности в уголовном праве России : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Е.Д. Ермакова. – Рязань, 2006. – 263 с.
6. Савкин А. Социально-правовое значение деятельного раскаяния в преступлении и его роль в предупреждении преступности / А. Савкин // Российский следователь. – 2003. – № 10. – С. 20–26.
7. Музика А.А. Покарання за незаконний обіг наркотичних засобів : монографія / А.А. Музика, О.П. Горох. – Хмельницький : Вид-во Хмельницького ун-ту управління та права, 2010. – 256 с.
8. Егоров В. Проблемы эффективности уголовного принуждения в современных условиях // Уголовное право. – 2004. – № 4. – С. 83–85.
9. Ковітіді О.Ф. Звільнення від кримінальної відповідальності (за нормами Загальної частини КК України) : [навчальний посібник] / О.Ф. Ковітіді. – Сімферополь : Квадранал, 2005. – 224 с.
10. Хряпінський П.В. Заохочувальні норми у кримінальному законодавстві України : [монографія] / П.В. Хряпінський. – Х. : Харків юридичний, 2009. – 448 с.

11. Голик Ю.В. Принципы поощрения в уголовном праве / Ю.В. Голик // Проблемы правоведения в современный период. – Томск : Изд-во ТГУ, 1990. – С. 158–159.
12. Сабитов Т. Принципы поощрения в уголовном праве / Т. Сабитов // Уголовное право. – 2006. – № 1. – С. 54–57.
13. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 5-те вид., переробл та доповн. / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К. : Юридична думка, 2008. – 1216 с.
14. Фесенко Є.В. Злочини проти здоров'я населення та системи заходів з його охорони : [монографія] / Є.В. Фесенко. – К. : Атіка, 2004. – 280 с.
15. Музика А.А. Відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних засобів / А.А. Музика. – К. : Логос, 1998. – 324 с.
16. Гуторова Н.О. Кримінально-правова охорона державних фінансів України : [монографія] / Н.О. Гуторова. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2001. – 384 с.
17. Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил : постанова Пленуму Верховного Суду України – 8 від 03.06.2005 із змінами, внесеними згідно з Постановою Пленуму Верховного Суду – 8 від 30.05.2008 // Правові позиції Верховного Суду України та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ щодо застосування законодавства у справах кримінальної юрисдикції. – Х. : Одиссей, 2013. – С. 143–144.
18. Горох О.П. Класифікація злочинів у сфері обігу наркотичних засобів та її кримінально-правове значення / О.П. Горох // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2008. – № 2. – С. 233–239.
19. Кримінальне право (Особлива частина) : [підручник] / за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. – Т. 2. – Луганськ : вид-во «Елтон-2», 2012. – 780 с.
20. Антонов А.Г. Специальное основание освобождения от уголовной ответственности при незаконном приобретении, хранении, перевозке, изготовлении, переработке наркотических средств, психотропных веществ или их аналогов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://justicemaker.ru/view-article.php?id=21&art=2576>.
21. Хряпінський П.В. Заохочувальні кримінально-правові норми як ефективний засіб запобігання злочинам / П.В. Хряпінський // Держава і право. – К., 2009. – Спецвипуск. – С. 387–392.
22. Житний О.О. Новий спеціальний вид звільнення від кримінальної відповідальності (ч. 5 ст. 321 КК України): кримінально-правовий аналіз та перспективи вдосконалення / О.О. Житний // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія : Право. – 2008. – Вип. 1 (3). – С. 124–129.
23. Ступник Я.В. Кримінально-правове заохочення як засіб протидії злочинам проти здоров'я населення (деякі питання теорії та законотворчості) / Я.В. Ступник // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. – Вип. 24. – Т. 4. – 2014. – С. 59–64.